

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

12. listopadu 2014 *

„Řízení o předběžné otázce — Prostor svobody, bezpečnosti a práva — Soudní spolupráce v občanských věcech — Příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti — Nařízení (ES) č. 2201/2003 — Článek 12 odst. 3 — Dítě nesezdaných rodičů — Prorogace příslušnosti — Neexistence jiné související projednávané věci — Přijetí příslušnosti — Napadení příslušnosti soudu ze strany účastníka řízení, který podal návrh na zahájení řízení k témuž soudu“

Ve věci C-656/13,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Nejvyššího soudu (Česká republika) ze dne 12. listopadu 2013, došlým Soudnímu dvoru dne 12. prosince 2013, v řízení

L

proti

M,

za přítomnosti:

R,

K,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení M. Ilešič, předseda senátu, A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (zpravodaj)
a C. G. Fernlund, soudci,

generální advokát: N. Wahl,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za M E. Zajíčkovou, advokátkou,

— za R a K Z. Kapitánem, advokátem,

* Jednací jazyk: čeština.

- za českou vládu M. Smolkem a J. Vláčilem, jako zmocněnci,
- za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,
- za Evropskou komisi A.-M. Rouchaud-Joët a J. Hradilem, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 12 odst. 3 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi L, matkou dětí R a K, a M, jejich otcem, ohledně péče o tyto děti, které se nacházejí se svou matkou v Rakousku, zatímco jejich otec žije v České republice.

Právní rámec

Unijní právo

Nařízení č. 2201/2003

- 3 Body 5 a 12 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 uvádějí:

„(5) V zájmu zajištění rovnosti všech dětí se toto nařízení vztahuje na veškerá rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti, včetně opatření k ochraně dítěte, bez jakýchkoliv vazeb na řízení ve věcech manželských.

[...]

(12) Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.“
- 4 Článek 1 nařízení č. 2201/2003 vymezuje oblast působnosti tohoto nařízení. Stanoví mimo jiné:

„1. Toto nařízení se [...] vztahuje na občanskoprávní věci týkající se:

[...]

b) přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti.

2. Věci uvedené v odst. 1 písm. b) se mohou zejména týkat:

a) práva péče o dítě a práva na styk s dítětem;

[...]

3. Toto nařízení se nevztahuje na:

[...]

e) vyživovací povinnosti;

[...]“

5 Článek 2 bod 7 tohoto nařízení definuje pro účely tohoto nařízení pojem „rodičovská zodpovědnost“ jako „veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena [soudním] rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou[;] zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem“.

6 Kapitola II nařízení č. 2201/2003, nadepsaná „Příslušnost“, sestává ze tří oddílů. Oddíl 1 této kapitoly, nadepsaný „Rozvod, rozluka a prohlášení manželství za neplatné“, obsahuje články 3 až 7 tohoto nařízení. Jeho článek 3 uvádí kritéria, která primárně slouží k určení soudů členského státu, které jsou příslušné ve věcech týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné. Článek 7 nařízení upravuje zbytkovou příslušnost ve věcech rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné.

7 Oddíl 2 téže kapitoly II nařízení č. 2201/2003, týkající se příslušnosti ve věci rodičovské zodpovědnosti, obsahuje články 8 až 15. Článek 8, nadepsaný „Obecná příslušnost“, stanoví:

„1. Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.

2. Odstavec 1 platí s výhradou článků 9, 10 a 12.“

8 Článek 12 tohoto nařízení, nadepsaný „Pokračování [Prorogace] příslušnosti“, v odstavci 1 stanoví, že „[s]oudy členského státu příslušné podle článku 3 rozhodovat o návrhu na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné jsou příslušné rozhodovat o každé věci týkající se rodičovské zodpovědnosti spojené s tímto návrhem“, jsou-li splněny tímto ustanovením stanovené podmínky.

9 Článek 12 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 upřesňuje:

„Soudní příslušnost podle odstavce 1 končí

a) jakmile se rozhodnutí vyhovující návrhu na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné nebo tento návrh zamítající stane pravomocným;

b) v případech, kdy řízení o rodičovské zodpovědnosti ke dni uvedenému v písmenu a) stále probíhá, jakmile se rozhodnutí vydané v takovém řízení stane pravomocným;

c) jakmile řízení uvedená v písmenech a) a b) skončí z jiného důvodu.“

10 Článek 12 odst. 3 tohoto nařízení stanoví:

„Soudy členského státu jsou příslušné k rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti i v jiných řízeních, než která jsou uvedena v odstavci 1, v případě, že

a) dítě má silný vztah k tomuto členskému státu, zejména z toho důvodu, že jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti má v tomto členském státě obvyklé bydliště nebo dítě je státním příslušníkem tohoto členského státu

a

b) všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly a je to v [nejlepším] zájmu dítěte.“

11 Článek 15 nařízení č. 2201/2003, nadepsaný „Postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu [soudu s lepšími předpoklady k jejímu projednání]“, upřesňuje podmínky, za kterých mohou soudy členského státu příslušné ve věci výjimečně postoupit tuto věc nebo její určitou část soudu jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, o němž se domnívají, že má lepší předpoklady k projednání věci nebo její části.

12 Článek 16 tohoto nařízení, nadepsaný „Zahájení řízení u soudu“, stanoví:

„1. Za zahájení řízení u soudu se považuje okamžik, kdy

a) návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost byl podán k soudu za předpokladu, že navrhovatel následně neopomněl přijmout opatření požadovaná pro doručení odpůrci,

nebo

b) písemnost byla převzata orgánem odpovědným za její doručení v případě, že musí být doručena před podáním k soudu, za předpokladu, že navrhovatel následně neopomněl přijmout opatření požadovaná pro podání písemnosti k soudu.“

Nařízení (ES) č. 4/2009

13 Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (Úř. věst. 2009, L 7, s. 1, a oprava Úř. věst. 2011, L 131, s. 26) se podle jeho čl. 1 odst. 1 použije na „vyživovací povinnosti vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo švagrovství“.

14 Článek 3 tohoto nařízení, nadepsaný „Obecn[á] ustanovení“, zní takto:

„K rozhodování ve věcech vyživovacích povinností je v členských státech příslušný

[...], nebo

d) soud, který je podle práva místa soudu příslušný pro řízení o rodičovské zodpovědnosti, souvisí-li záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem s tímto řízením, ledaže je tato příslušnost odvozena výlučně ze státní příslušnosti jedné ze stran.“

České právo

- 15 Ustanovení § 39 odst. 1 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, stanoví:

„Ve věcech výchovy a výživy nezletilých a v jiných věcech jich se týkajících, jsou-li československými občany, je dána pravomoc československých soudů i tehdy, žijí-li v cizině. [...]“

- 16 Ustanovení § 104 odst. 1 občanského soudního řádu stanoví:

„Jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu; právní účinky spojené s podáním žaloby (návrhu na zahájení řízení) zůstávají přitom zachovány.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 17 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že L a M, kteří tvořili nesezdaný pár, spolu měli dvě děti, R a K. Tyto děti se narodily v České republice a mají státní příslušnost tohoto členského státu. Do února 2010 žili rodiče s dětmi v České republice. Od uvedeného února začala L pracovat v Rakousku a děti žily střídavě s matkou a otcem, který žije a pracuje v Českém Krumlově (Česká republika).
- 18 Dne 20. května 2012 přihlásila L děti k trvalému pobytu v Rakousku a v září téhož roku oznámila M, že se děti do České republiky nevrátí. Děti v té době začaly navštěvovat školu v Rakousku. Otázka, zda se děti přestěhovaly do Rakouska se souhlasem M, je v rámci řízení týkajícího se péče o děti sporná.
- 19 Dne 26. října 2012 podal M k Okresnímu soudu v Českém Krumlově návrh na „úpravu poměrů nezletilých dětí“, kterým se domáhal svěřeni dětí do své péče a úpravy vyživovací povinnosti.
- 20 Dne 28. října 2012 M v rozporu se vzájemnou domluvou s L děti, které u něj byly na návštěvě, matce nevrátil.
- 21 Dne 29. října 2012 podala rovněž L k Okresnímu soudu v Českém Krumlově návrh na svěřeni dětí do své péče a úpravu vyživovací povinnosti. Později podala podobný návrh k rakouským soudům.
- 22 Dne 1. listopadu 2012 se děti na základě předběžného opatření vydaného Okresním soudem v Českém Krumlově vrátily ke své matce do Rakouska a od té doby tam navštěvují školu. Usnesením ze dne 12. prosince 2012 Krajský soud v Českých Budějovicích (Česká republika) toto předběžné opatření potvrdil.
- 23 Usnesením ze dne 1. února 2013 prohlásil Okresní soud v Českém Krumlově svou nepříslušnost a řízení v souladu s § 104 odst. 1 občanského soudního řádu zastavil s odůvodněním, že děti měly v době zahájení řízení bydliště v Rakousku, a proto jsou podle čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 příslušné rakouské soudy.
- 24 Dne 19. března 2013 obdržel rakouský ústřední orgán na základě podnětu M žádost o navrácení dětí podle Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (*Recueil des Traités des Nations Unies*, sv. 1343, č. 22514).
- 25 Usnesením ze dne 11. dubna 2013 Krajský soud v Českých Budějovicích změnil usnesení Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 1. února 2013 v tom smyslu, že se řízení nezastavuje. Krajský soud dospěl k závěru, že mezinárodní příslušnost českého soudu je založena článkem 12 odst. 3 nařízení

č. 2201/2003, jelikož děti mají silný vztah k České republice, oba rodiče přijali mezinárodní příslušnost tohoto soudu, stejně jako opatrovník dětí, ustanovený následně v průběhu řízení, a příslušnost Okresního soudu v Českém Krumlově je v zájmu dětí.

- 26 Pokud jde konkrétně o otázku přijetí mezinárodní příslušnosti českého soudu, Krajský soud v Českých Budějovicích uvedl, že M podal návrh ze dne 26. října 2012 k českému soudu; dne 29. října 2012 podala návrh k témuž soudu i L a teprve později namítla, že se otec měl obrátit na rakouské soudy, a podala návrh k rakouskému soudu.
- 27 Proti tomuto usnesení podala L dovolání k předkládajícímu soudu a požádala, aby uvedený soud odložil právní moc usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích. Usnesením ze dne 31. července 2013 bylo tomuto návrhu vyhověno.
- 28 Na podporu svého dovolání L zejména uvádí, že podmínka přijetí mezinárodní příslušnosti českého soudu stanovená v čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 není v daném případě splněna. Návrh k Okresnímu soudu v Českém Krumlově podala na základě doporučení orgánu sociálně právní ochrany dětí, neboť nevěděla, kde se děti nacházejí. Obrátila se rovněž na příslušné úřady v Rakousku a dne 31. října 2012, kdy byla seznámena s celou problematikou, vyjádřila jednoznačně nesouhlas s mezinárodní příslušností českého soudu.
- 29 Předkládající soud uvádí, že na jedné straně podle výkladu, který je sice velmi restriktivní, ale umožňuje zachovat plnou účinnost článku 15 nařízení č. 2201/2003, lze mít za to, že čl. 12 odst. 3 tohoto nařízení umožňuje, podobně jako odstavec 1 tohoto článku, prorogaci příslušnosti pouze ve prospěch soudu, k němuž již byl podán návrh na rozvod nebo prohlášení manželství za neplatné, pokud je jeho příslušnost založena článkem 7 uvedeného nařízení. Na druhé straně je myslitelné, že se tento čl. 12 odst. 3 může uplatnit i v případě neexistence jakéhokoli jiného řízení souvisejícího s řízením o péči o děti.
- 30 Předkládající soud si kromě toho klade otázku, zda lze mít za to, že za okolností projednávané věci L „výslovně či jiným jednoznačným způsobem“ přijala příslušnost českého soudu. Uvádí, že Krajský soud v Českých Budějovicích spojil svůj závěr o přijetí příslušnosti českého soudu ze strany L s jejím návrhem podaným dne 29. října 2012 k Okresnímu soudu v Českém Krumlově. Předkládající soud však uvádí, že neshledává jednoznačnost takového projevu vůle. Konkrétně podotýká, že vzhledem k okolnostem věci se jeví být věrohodné, že L podala návrh k Okresnímu soudu v Českém Krumlově pouze za účelem zjištění informací o stavu dětí. Předkládající soud se tedy domnívá, že v projednávané věci nemohlo jít o takové přijetí. Poukazuje v tomto ohledu rovněž na to, že při prvním úkonu, který jí náležel v řízení zahájeném M, namítla L nepřislušnost jednatelského soudu.
- 31 Nejvyšší soud, který konstatoval, že Soudní dvůr se k výkladu čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 dosud nevyjádřil, se rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je třeba vykládat čl. 12 odst. 3 [nařízení č. 2201/2003] tím způsobem, že zakládá příslušnost k řízení o rodičovské zodpovědnosti i v případě, že neprobíhá žádné další související řízení (tj. „jiné řízení, než která jsou uvedena v odstavci 1“)?

2) A v případě kladné odpovědi na první otázku:

Je třeba čl. 12 odst. 3 [nařízení č. 2201/2003] vykládat tím způsobem, že [„výslovným či jiným jednoznačným přijetím[“] příslušnosti se rozumí i situace, kdy strana, která řízení nezahájila, podá samostatný návrh na zahájení řízení v téže věci, avšak vzápětí při prvním úkonu, který jí náleží, namítá nepřislušnost soudu v řízení dříve zahájeném k návrhu jiné strany?“

Řízení před Soudním dvorem

- 32 Na žádost předkládajícího soudu přezkoumal určený senát nutnost projednání této věci v naléhavém řízení podle článku 107 jednacího řádu Soudního dvora. Uvedený senát po vyslechnutí generálního advokáta rozhodl, že se této žádosti nevyhovuje.
- 33 Předseda Soudního dvora dne 8. ledna 2014 na základě čl. 53 odst. 3 jednacího řádu rozhodl o přednostním projednání této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

K předběžným otázkám

- 34 Úvodem je třeba připomenout, že podle čl. 2 bodu 7 nařízení č. 2201/2003 pojem „rodičovská zodpovědnost“ zahrnuje veškerá práva a povinnosti zejména fyzické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena soudním rozhodnutím nebo právními předpisy a zahrnují především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem. Vzhledem k tomu, že M a L zastávají opačná stanoviska zejména v souvislosti s právem péče o jejich děti, spadá spor v původním řízení do působnosti uvedeného nařízení v souladu s jeho čl. 1 odst. 1 a 2 písm. a).
- 35 Skutečnost, že se původní řízení týká rovněž návrhu na úpravu vyživovací povinnosti, je v tomto ohledu irelevantní. Je sice pravda, že podle čl. 1 odst. 3 písm. e) nařízení č. 2201/2003 jsou vyživovací povinnosti z působnosti tohoto nařízení vyloučeny. Nicméně čl. 3 písm. d) nařízení č. 4/2009 stanoví, že k rozhodování ve věcech vyživovacích povinností může být v členských státech příslušný soud, který je podle práva místa soudu příslušný pro řízení o rodičovské zodpovědnosti, souvisí-li záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem s tímto řízením, ledaže je tato příslušnost odvozena výlučně ze státní příslušnosti jedné ze stran. Na základě tohoto ustanovení bude soud příslušný podle čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 v zásadě příslušný i k rozhodnutí o návrhu na úpravu vyživovací povinnosti souvisejícím s řízením o rodičovské zodpovědnosti, které vede.

K první otázce

- 36 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda je třeba čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 vykládat v tom smyslu, že pro účely řízení o rodičovské zodpovědnosti umožňuje založit příslušnost soudu členského státu, v němž dítě nemá obvyklé bydliště, i v případě, že u zvoleného soudu neprobíhá žádné jiné řízení.
- 37 M, zástupce R a K, jakož i česká a polská vláda uvádí, že na tuto otázku je třeba odpovědět kladně. Naopak Evropská komise tvrdí, že je třeba na ni odpovědět záporně, a upřesňuje, že probíhajícím řízením, se kterým řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti souvisí, musí být řízení odlišné od řízení uvedených v čl. 12 odst. 1 nařízení č. 2201/2003.
- 38 Podle ustálené judikatury Soudního dvora je třeba pro výklad ustanovení unijního práva vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (rozsudky Merck, 292/82, EU:C:1983:335, bod 12, jakož i Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, bod 33 a citovaná judikatura).
- 39 V této souvislosti je třeba připomenout, že čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 stanoví, že soudy členského státu jsou příslušné k rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti „v jiných řízeních, než která jsou uvedena v odstavci 1“ téhož článku, v případě, že dítě má silný vztah k tomuto členskému státu, zejména z toho důvodu, že jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti má v tomto členském státě obvyklé bydliště nebo dítě je státním příslušníkem tohoto členského státu, a všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly a je to v nejlepším zájmu dítěte. Odstavec 1 téhož článku upřesňuje, že soudy členského státu příslušné podle

článku 3 tohoto nařízení rozhodovat o návrhu na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné jsou příslušné rozhodovat o každé věci týkající se rodičovské zodpovědnosti spojené s tímto návrhem, jsou-li splněny tímto ustanovením stanovené podmínky.

- 40 Znění čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 tedy samo o sobě neumožňuje určit, zda k tomu, aby bylo možno využít prorogace příslušnosti podle tohoto ustanovení, je či není nutné, aby soud, v jehož prospěch má k prorogaci příslušnosti dojít, již vedl jiné řízení.
- 41 S ohledem na kontext čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 je však třeba uvést, že toto ustanovení představuje, vedle ustanovení odstavce 1 téhož článku, jednu ze dvou možností prorogace příslušnosti ve věci rodičovské zodpovědnosti, které nařízení č. 2201/2003 poskytuje.
- 42 V případě čl. 12 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 z jeho znění jasně vyplývá, že možnosti prorogace příslušnosti, kterou poskytuje, lze využít pouze ve prospěch soudů členského státu příslušných podle článku 3 téhož nařízení rozhodovat o návrhu na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné. Odstavec 2 tohoto článku 12 upřesňuje, kdy soudní příslušnost podle odstavce 1 končí, a sice jakmile se rozhodnutí vyhovující návrhu na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné nebo tento návrh zamítající stane pravomocným nebo – v případech, kdy řízení o rodičovské zodpovědnosti k výše uvedenému dni stále probíhá – jakmile se rozhodnutí vydané v takovém řízení stane pravomocným nebo jakmile výše uvedená řízení skončí z jiného důvodu.
- 43 V případě možnosti prorogace příslušnosti podle čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 však není stanoveno žádné ustanovení odpovídající tomuto odstavci 2.
- 44 Soudní dvůr kromě toho již rozhodl, že příslušnost ve věci rodičovské zodpovědnosti, u níž došlo k prorogaci na základě čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 ve prospěch soudu členského státu, před kterým bylo na základě společné dohody nositelů rodičovské zodpovědnosti zahájeno řízení, zanikne s vynesením pravomocného rozhodnutí v rámci tohoto řízení (rozsudek E, C-436/13, EU:C:2014:2246, bod 50). To znamená, že k prorogaci příslušnosti zvoleného soudu může dojít i pro rozhodování pouze v tomto řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti.
- 45 Z výše uvedeného vyplývá, že prorogaci příslušnosti podle čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 ve věci rodičovské zodpovědnosti lze uplatnit, aniž by řízení v této věci muselo souviset s jiným řízením, které již probíhá před soudem, v jehož prospěch má k prorogaci příslušnosti dojít.
- 46 V tomto ohledu je třeba uvést, že tento výklad jako jediný nenarušuje užitečný účinek tohoto ustanovení. Kdyby totiž byla jeho působnost omezena na situace, kdy lze řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti spojovat s jiným, již probíhajícím řízením, značně by to omezilo možnosti využít uvedené prorogace příslušnosti, neboť nutnost zahájit řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti může nastat nezávisle na jakémkoliv jiném řízení.
- 47 Tento výklad rovněž jako jediný může zajistit dodržení cílů sledovaných nařízením č. 2201/2003.
- 48 Podle bodu 12 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 jsou pravidla pro určení příslušnosti, která toto nařízení stanoví, formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. Z toho vyplývá, že toto nařízení vychází z pojetí, podle něhož musí být dána přednost nejlepšímu zájmu dítěte (v tomto smyslu viz rozsudek Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, bod 51). Jak již bylo uvedeno v bodě 46 tohoto rozsudku, kdyby byla možnost využít prorogace příslušnosti podle čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 omezena na případy, kdy lze řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti spojovat s jiným řízením, vylučovalo by to možnost využít uvedené prorogace v řadě situací, ačkoliv by tato prorogace příslušnosti mohla být v nejlepším zájmu dotčeného dítěte.

- 49 V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že – jak vyplývá z čl. 12 odst. 3 písm. b) nařízení č. 2201/2003, který každopádně podmiňuje prorogaci příslušnosti, kterou tento odstavec umožňuje, nejen výslovným či jiným jednoznačným přijetím uvedené prorogace příslušnosti všemi účastníky řízení v době zahájení řízení, ale rovněž skutečností, že příslušnost soudů zvoleného členského státu je v nejlepším zájmu dítěte – využití této prorogace nemůže být s tímto nejlepším zájmem v žádném případě v rozporu.
- 50 A dále, bod 5 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 uvádí, že v zájmu zajištění rovnosti všech dětí se toto nařízení vztahuje na veškerá rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti, včetně opatření k ochraně dítěte, bez jakýchkoliv vazeb na řízení ve věcech manželských. Vyloučit jakoukoliv možnost prorogace příslušnosti ve věci rodičovské zodpovědnosti pouze z toho důvodu, že uvedené řízení nelze spojit s jiným řízením, které již probíhá, by narušilo plné dosažení tohoto cíle. Tak by tomu bylo, zejména pokud by byl – jak naznačuje předkládající soud – výraz „jiná řízení, než která jsou uvedena v odstavci 1“, ve smyslu čl. 12 odst. 3 tohoto nařízení, chápán tak, že se vztahuje na návrhy na rozvod, rozluky nebo na prohlášení manželství za neplatné, u nichž je příslušnost soudu členského státu založena nikoliv článkem 3 tohoto nařízení, nýbrž jiným pravidlem o určování příslušnosti stanoveným tímto nařízením. Takový výklad by totiž vylučoval možnost prorogace příslušnosti na základě uvedeného odstavce 3 v případě otázek rodičovské zodpovědnosti týkajících se dětí rodičů, kteří nikdy nebyli sezdáni, nebo dětí, jejichž rodiče jsou již rozvedeni, rozloučení nebo jejich manželství již bylo prohlášeno za neplatné, což by bylo v rozporu s uvedeným cílem rovnosti všech dětí.
- 51 Výklad uvedený v bodě 45 tohoto rozsudku kromě toho nemůže ohrozit užitečný účinek článku 15 nařízení č. 2201/2003, jak upozorňuje předkládající soud, jelikož tento článek upřesňuje, že se uplatní pouze „výjimečně“. Nemůže tedy zhojit mezery v souvislosti s dosažením cílů sledovaných nařízením č. 2201/2003, které by vyplývaly z výkladu čl. 12 odst. 3 tohoto nařízení vylučujícího použitelnost tohoto ustanovení při neexistenci již probíhajícího řízení, se kterým lze řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti spojit.
- 52 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že pro účely řízení o rodičovské zodpovědnosti umožňuje založit příslušnost soudu členského státu, v němž dítě nemá obvyklé bydliště, i v případě, že u zvoleného soudu neprobíhá žádné jiné řízení.

Ke druhé otázce

- 53 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda je třeba čl. 12 odst. 3 písm. b) nařízení č. 2201/2003 vykládat v tom smyslu, že příslušnost soudu, u něhož jeden z účastníků zahájil řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti, „všechny strany řízení [...] výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly“ ve smyslu tohoto ustanovení, pokud žalovaný v tomto prvním řízení zahájí později u téhož soudu druhé řízení a při prvním úkonu, který mu náleží v rámci prvního řízení, namítá nepříslušnost tohoto soudu.
- 54 M, jakož i zástupce R a K mají za to, že na tuto otázku je třeba odpovědět kladně, česká vláda a Komise zastávají opačný názor.
- 55 Podle samotného znění čl. 12 odst. 3 písm. b) nařízení č. 2201/2003 musí „všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudů výslovně či jiným jednoznačným způsobem přij[mout]“. Článek 16 tohoto nařízení upřesňuje, že za zahájení řízení u soudu se v zásadě považuje okamžik, kdy byl návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost podán k soudu.

- 56 Jasně znění tohoto ustanovení, vykládané ve světle uvedeného článku 16, tak vyžaduje, aby byla prokázána existence výslovné nebo přinejmenším jednoznačné shody ohledně uvedené prorogace příslušnosti mezi všemi účastníky řízení, a to nejpozději ke dni, kdy je návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost podán ke zvolenému soudu.
- 57 Tak tomu zjevně nemůže být v případě, kdy je řízení u dotčeného soudu zahájeno pouze z podnětu jednoho z účastníků řízení, kdy druhý účastník řízení později zahájí u téhož soudu jiné řízení a kdy tento druhý účastník řízení při prvním úkonu, který mu náleží v rámci prvního řízení, zpochybní příslušnost jednajícího soudu.
- 58 Je třeba dodat, že jestliže bylo u soudu zahájeno řízení v souladu s čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003, lze nejlepší zájem dítěte zajistit jen tak, že bude v každém jednotlivém případě přezkoumána otázka, zda je zamýšlená prorogace příslušnosti v souladu s tímto nejlepším zájmem, a že prorogace příslušnosti na základě čl. 12 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 platí jen pro konkrétní řízení, které bylo zahájeno u soudu, v jehož případě došlo k prorogaci příslušnosti (v tomto smyslu viz rozsudek E, EU:C:2014:2246, body 47 a 49).
- 59 Z výše uvedeného vyplývá, že na druhou otázku je třeba odpovědět tak, že čl. 12 odst. 3 písm. b) nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že nelze mít za to, že příslušnost soudu, u něhož jeden z účastníků zahájil řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti, „všechny strany řízení [...] výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly“ ve smyslu tohoto ustanovení, pokud žalovaný v tomto prvním řízení zahájí později u téhož soudu druhé řízení a při prvním úkonu, který mu náleží v rámci prvního řízení, namítá nepříslušnost tohoto soudu.

K nákladům řízení

- 60 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 12 odst. 3 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že pro účely řízení o rodičovské zodpovědnosti umožňuje založit příslušnost soudu členského státu, v němž dítě nemá obvyklé bydliště, i v případě, že u zvoleného soudu neprobíhá žádné jiné řízení.
- 2) Článek 12 odst. 3 písm. b) nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že nelze mít za to, že příslušnost soudu, u něhož jeden z účastníků zahájil řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti, „všechny strany řízení [...] výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijaly“ ve smyslu tohoto ustanovení, pokud žalovaný v tomto prvním řízení zahájí později u téhož soudu druhé řízení a při prvním úkonu, který mu náleží v rámci prvního řízení, namítá nepříslušnost tohoto soudu.

Podpisy.